

ponijelo 139 Bošnjaka i Bošnjakinja. Hafizi su polagali hifz i u vrijeme najtežih dana opsade i agresije pojedinih područja. Godina 2003. zabilježila je 17 novih hafiza.

Hafiz Fazlić ne zaboravlja ni ulogu muhaffiza ili mentora koja je presudna na putu učenja i polaganja hifza. To su ljudi koji u prosjeku sa svojim kandidatima provedu po 1000 sati aktivnog rada i druženja. U rezimeu se nalaze imena muhafiza koji su izveli od pet do dvadeset novih hafiza i pojašnjenje procedure polaganja hifza koje se vrši pred šestočlanom Komisijom za polaganje hifza na čelu sa h.hfz. Ismet ef. Spahićem, zamjenikom reisu-l-uleme.

Poglavlje naslovljeno kao **Zanimljivosti** donosi mnoštvo pikantnih podataka od toga ko posjeduje najmanji ili najveći primjerak mushafa, o Volteru i Kur'anu, o Kur'anu kao najtiražnijoj knjizi, o selu sa 25 hafiza, o liječenju Kur'anom putem interneta, o Kur'anu kao čuvaru Sarajeva, o hafiskim familijama i dr. Za one koji ipak ne budu među onima koji ovaj rad budu čitali nadušak, hfz. Fazlić je priredio indeks imena.

Na promociji ove nesvakidašnje knjige, u atriju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu, 6. novembra 2006. godine, autor je istakao da danas u BiH živi 176 hafiza i da su od tog broja 33 žene, kao tespah sa 33 zrna. „Samo se na prvi pogled može činiti da je broj žena mali. Ovu cifru ne smijemo potcjenjivati jer žene, uglavnom, uče hifz zato što vole Kur'an. Žene, hafizi, u prošlosti, uglavnom, su bile domaćice“, istakao je hafiz Fazlić. No, hafiza Behija Durmišević-Mulaosmanović, jedna od hafizovih učenica i promotora njegove knjige, istakla je „*da je upravo narav ženskoga bića omogućila da u zvonu arapskoga harfa, da u čvrstim udarima arapskih kur'anskih konsonanata (kalkala) i u otegnutim melodijama kur'anskih sekvenci, ajeta, otkriju prisustvo i zov onih nesaznatljivih iskona.*“

I poslije svega kazanog ne možemo ne primjetiti da je uvaženi dr. Omer Nakičević koji je uz dr. Ismeta Bušatlića bio jedan od recenzenata ove knjige ali i promotor bio sasvim u pravu kada je ovu knjigu uporedio sa sjajnim djelima Mehmeda Handžića, Imama Abdul Rebbaha Kurtubija i Teškuri-zade, kazavši da je hfz. Fazlić svoju knjigu s pravom mogao nasloviti kao

Jedinstven đerdan o hafizima Bosne i Hercegovine ili Lale o hafizima BiH ili Dragulji o hafizima BiH. Naime, autor istinski čitaocu nudi dragulje, đerdan dragulja, vrijednost i plemenitost cvijeca lala u trenutku kada su uspomene na naše hafize, gotovo pale u zaborav, nudi je kao najbolju baštinu što nam ju je predala prošlost i povijest. „*Jer, hafizi su poput zvijezda na nebu, uzdignuti visoko iznad svoje okoline a sa svojim djelima su zadužili potomstvo.*“

Ova knjiga je radost za samog autora, za naše hafize, za Bošnjake ali i za izdavače, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu i IC Rijasetu IZ u BiH El-Kalem.

Zehra ALISPAHIĆ

POGLED U ŽIVOT I DJELO NEDŽIBA MAHFUZA

Mehmed Kico, *Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuz*, Fakultet islamskih nauka – El-Kalem, Sarajevo, 2006.

Već smo navikli da se tekstovi o Nedžibu Mahfuzu, egipatskom književniku nobelovcu, objavljeni kod nas, iznimno vežu za ime dr. Mehmeda Kice. Naime, djelo velikoga egipatskog pisca, našim čitaocima je predstavljeno izborom romana koje je na bosanski jezik preveo dr. Mehmed Kico (do sada su objavljeni: *Razgovori na Nilu*, s predgovorom, Svjetlost, Sarajevo, 2000; *Kao u hiljadu i jednoj noći*, s predgovorom, Preporod, Travnik, 2001; *Kvart Han al-Halili, Novi Kairo, Pansion Miramar i Lopov i psi*, Šahinpašić, Sarajevo, 2005).

Opravdanost prevodilačkog posredovanja dr. Mehmeda Kice između Mahfuzovog djela i naših čitalaca, dovoljno potvrđuje činjenica da se, prema našim saznanjima, nekim prijevodi-ma pripremaju nova izdanja, a na fakultetima koji u svom programu studija imaju izučavanje maternjeg jezika i književnosti, neki studenti za diplomski rad dobijaju teme zasnovane na analiziranju karakterističnih obilježja Mahfuzovog djela.

Čitaocima koji su se navikli na druženje s

Mahfuzovim romanima, kao i studentima koji će, uvjereni smo, i dalje tragati za nesagledivim vrijednostima Mahfuzovog djela, dr. Mehmed Kico ovih dana na uvid pruža i monografsko djelo s uvjerljivim portretom života i djela Nedžiba Mahfuz, autorski rad za koji se s pravom može predvidjeti da će Nedžiba Mahfuz, sada posmrtno, još više približiti našim čitaocima. Imajući u vidu da je Nedžib Mahfuz prije izvjesnog vremena preselio na bolji svijet, a monografija na to ničim ne ukazuje, može se pretpostaviti da je ona u štampu bila predana prije Mahfuzovog preseljenja.

Budući da ovom monografijom, jednako kao i respektabilnim brojem do sada objavljenih prijevoda, dr. Mehmed Kico dokazuje da se već decenijama druži s djelom Nedžiba Mahfuz, s pravom ga se može smatrati istinskim poznavocem tog opusa, za šta u sklopu kulturno i ekonomski razvijenijih zajednica, gdje je Nedžib Mahfuz uvršten među svjetske pisce *klasičke*, u opticaju postoji i naziv *mahfuzolog*.

Djelo je podijeljeno na osam tematskih cjelina. Na početku nas ono uvodi u svijet arapskog romana uopće.

Naime, arapska književnost je oduvijek poeziji posvećivala pažnju mnogo veću nego proznom stvaralaštvu. Do punog afirmisanja umjetničke prozne književnosti dolazi tek u novije doba. Na tom tragu autor djela kaže: „Prva djela s romanesknim sadržajima napisali su enciklopedijski usmjereni pisci koji su živjeli na prelasku iz 19. u 20. stoljeće i imali aktivnog udjela u arapskome kulturnom preporodu“ (*Pogled u život i djelo Nedžiba Mahfuz, str. 14*).

Među istaknutije začetnike arapskog romana svrstani su: Muhammed Husejn Hejkel s romanom *Zaynab* (1914.), Mahmud Tejmur s romanom *Šayḥ Ġum'ā* (1925.), Ibrahim el-Mazini s romanom *Kātib Ibrāhīm* (1932.), Abbas Mahmud el-Akkad s romanom *Sāra* (1938.), Taha Husejn s romanom *al-Ayyām* (1929.), Tewfik el-Hakim s romanom *Yawmiyyāt nā'ib fi al-aryāf* (1937.) i na kraju niza - ali po značaju nesumnjivo na njegovom početku - Nedžib Mahfuz koji je, kako to autor tvrdi, „arapski roman podigao na najvišu ... razinu i afirmisao ga dotle da je ušao u historiju svjetske književnosti“ (*Pogled u život ..., str. 5*), usljed čega se s pravom smatra

pionirom modernoga arapskog romana.

Autor nas nakon toga vodi kroz Mahfuzov život, od njegovog rođenja pa do početaka druženja sa književnim djelima, zatim do opredjeljivanja za pisanje, da bi nas u kratkim crtama uveo i u svijet njegovog stvaralaštva koje mu je u konačnici obezbijedilo najprestižniju književnu nagradu u planetarnim razmjerama.

Kao arabista jezičkog opredjeljenja, dr. Mehmed Kico poseban značaj Mahfuzovog djela prepoznaje u piščevoj „odluci da piše samo na arapskome književnom jeziku“ (*Pogled u život ..., str. 127*), što je u periodu „jezičkog rata“ između zagovornika kolokvijalnog govora, podupiranih od strane kolonijalista i orijentalista, i onih koji su ostali vjerni književnome arapskom jeziku, odigralo veoma važnu ulogu.

Autor na kraju djela prilaže i nekoliko pisma iz prepiske koju je Nedžib Mahfuz vodio s kritičarima, te popis njegovih djela. Dakle, kao što naslov nagovještava jedan detaljan i studiozan zahvat u veoma bogat književni opus najistaknutijega arapskog književnika, sadržaj nas uvjerava da to ovo djelo uistinu i jeste.

Amrudin HAJRIĆ

HRABRO I UMJEŠNO O VELIKOJ TEMI

Avdo Halilović: *Arhitekti i dželati*, izdanje autora, Sarajevo, 2006.

Kratki roman *Arhitekti i dželati* Avde Halilovića zavrjeđuje punu čitalačku pažnju. Iako nije novo ime u našoj književnosti (već je objavio knjigu pripovijedaka u izdanju *Planjaka* iz Bobara kraj Tešnja), riječ o autoru koji svojom novom knjigom izrazito skreće pažnju na sebe.

Njegov prvi roman započinje opisom bosanskog krajolika u bošnjačkih književnika s kraja devetnaestog i iz prve polovice dvadesetog stoljeća. Halilović to čini s blagim naznakama podražavanja njihovoga stila, kao naglašeni